

MUZEJ GRADA PRIPREMA VELIKU IZLOŽBU ZA 90. ROĐ

GRADSKI ZOOLOŠKI VRT - ZAGREB
LAVOVI

PRVE
ULAZNICE
1931. VRT JE
KRENUO SA
SERIJAMA
SLIKA
ŽIVOTINJA

MEĐVJEDA
NASTAMBA
FOTOGRAFIJA
IZ 1930.
PRIKAŽUJE
DJEVOJČICE
UZOO-U

Zagreb, Maksimir. Pogled na Zoološki vrt.

PIŠE
**PATRICIA
KIŠ**

Otkako je otvoren Zoološki vrt u Zagrebu, prošlo je točno 90 godina. Uvjetno rečeno otvoren, jer je 26. lipnja 1925., kada se računa da je bio datum otvaranja, u ZOO-u bilo točno šest životinja. Na takozvanom Labudem otoku, usred jezera, u vrt su smještene - tri lisice i tri šumske sove. Bila je to privatna inicijativa jednog čovjeka - inženjera Mije Filipovića. Lisice je poklonio zoolog August Langhoffer, dok je Petar Dimec sove donio u zelenom šeširu.

Zoološki vrtovi u većim europskim gradovima, poput Pariza, Londona ili Hamburga (gdje je bio slavni ZOO), postoje od sredine 19. stoljeća. No, u ovom dijelu Europe, Zagreb je bio prvi. Nakon tih prvih šest životinja, mnogi su građani odmah reagirali, i malo pomalo su davali donacije, novac i mjenice, za nastambe i za kupnju novih životinja. Primjerice, poznati industrijalac Vladimir Arko, u to doba i predsjednik Trgovačko gospodarske komore, kupio je male tigriće iz Trsta. Vladalo je veliko uzbuđenje pa su građani volontirali, ne samo oko nabave životinja, već i na poslovima gradnji nastambi i širenja terena. Zoološki je vrt brzo napredovao i 1926. godine već su bile 133 životinje u Maksimiru.

Inspirirao i Crnčića

"Nakon otprilike godinu dana od otvaranja, Zoološki je vrt napokon i počeo izgledati kao pravi", tvrdi Željka Kolveshi. Željka Kolveshi kustosica je izložbe posvećene obljetnici ZOO-a, koja se otvara u Muzeju grada Zagreba. Na izložbi radi već neko vrijeme. Objasnjava kako je sve započelo: "Prije pet godina dobili smo u ponudi za otkup jednu karikaturu Mencija Clementa Crnčića, na kojoj je inženjer Mijo Filipović, okružen mnogim životinjama. Veličina je karikature dva puta tri metra, nastala u kombinaciji tehnike pastela i akvarela, i u dobrom je stanju". Krajem devedesetih godina Crnčićeva je unuka prodala neke umjetnine ovog autora, pretpostavlja se da je tada prodana i karikatura. Onaj koji ju je otkupio, 2010. godine, prodao ju je Muzeju grada Zagreba, koji je prepoznao vrijednost karikature potpuno zaboravljene od njezina na-

stanka. Karikatura se zove "Orpheus Filipović/Zoološki vrtić", Filipović svira harfu poput Orfeja, okružen životinjama, a vrtić zato jer je bio vrlo mali ZOO, pa su ga građani iz milja zvali umanjicom.

Iako nije na slici točan datum, priča dalje kustosica izložbe, nije ga bilo teško rekonstruirati.

Naime, Crnčićev je rad bio među onima koji su nastali za dobrotvornu aukciju, za sakupljanje donacija za Zoološki vrt. Umjetnine su se prodavale u nedjelju, 29. svibnja 1927. godine. Na istoj je dobrotvornoj priredbi bio i golemi rad Joze Kljakovića, četiri puta osam metara, koji se danas čuva u Muzeju za umjetnost i obrt. Međutim, Crnčićeva karikatura nije prodana i umjetnik ju je odnio doma.

Serije razglednica

Lako je i prepoznati životinje koje su okruživale Filipovića - među njima su i dva sjevernjačka medvjeda, Selma i Nikola, kao i majmun nazvan Štefek. Štefek je bio vrlo popularan, miljenik Zagreba, pa tako, primjerice, nije bilo medija koji nije objavio vijest kada je Štefeku naposljetku stigla i ženka.

Tisak je, inače, od prvih dana intenzivno pratio Zoološki vrt, pa se i izložba dobrim dijelom osvrće i na medijska praćenja novosti u Zoološkom vrtu u dnevnom tisku. Neke od priča koje su bilježile novine uključivale su i dolazak prvih životinja - prvi lav, prvi slon, prva žirafa...

Prvi veliki prilog, na nekoliko strana, izlazi u "Svijetu" koji je uređivao Otto Antonini. Tada kreću i prve serije razglednica. Na izložbi će biti, primjerice, i karikaturalna naslovnica iz nešto kasnijeg "Svijeta" iz 1930. godine, na kojoj piše da je "Roda donijela slonicu u Zagreb".

Uloga Mije Filipovića nerijetko se spominje u tekstovima. Naime, ideja se stvorila kad je, kao inženjera vodoprivrede, Filipovića pozvao tadašnji gradonačelnik, Vjekoslav Heinzl, da uredi i sanira u Maksimiru velik broj vodenih površina ("Obojica su, inače, bili rodnom iz Slavenskog Broda", kaže Željka Kolveshi).

U Zagrebu je Filipović tada već bio javna ličnost jer je s prethodnim gradonačelnikom, Milanom Emilom Amrušem, organizirao "Zagrebački zbor" današnji Zagrebački velesajam. Filipović je na početku dobio odobrenje i podršku iz grada za ZOO.

U trenutku kada je Zoološki bio otvoren, pa i godinama ka-

Novac za prve životinje donirali su građani i prodajom svojih slika.

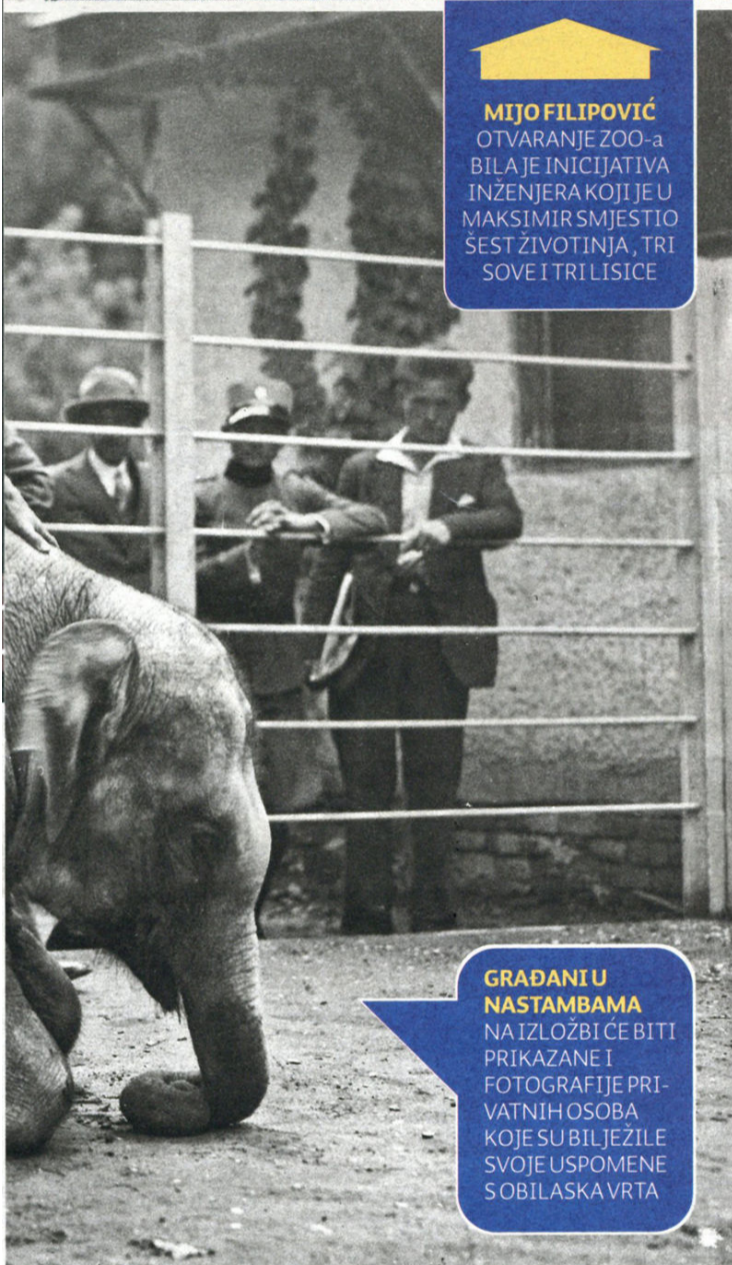
Samo pet godina nakon otvorenja vrt je dosegao današnju površinu od sedam hektara, a nacрте za nastambe radili su i neki od poznatih zagrebačkih arhitekata poput Antuna Ulricha

DENDAN ZOOLOŠKOG VRTA

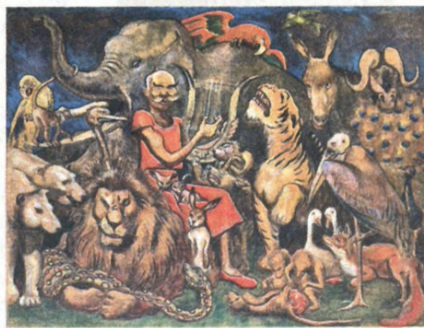
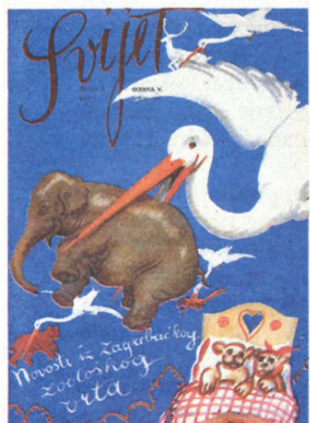
Orao mrki

Upravitelj „vrtića“ daje lekcije kažadukalicama

MIJO FILIPOVIĆ
OTVARANJE ZOO-a
BILA JE INICIJATIVA
INŽENJERA KOJI JE U
MAKSIMIR SMJESTIO
ŠEST ŽIVOTINJA, TRI
SOVE I TRILISICE

**GRAĐANI U
NASTAMBAMA**
NA IZLOŽBI ĆE BITI
PRIKAZANE I
FOTOGRAFIJE PRI-
VATNIH OSOBA
KOJE SU BILJEŽILE
SVOJE USPOMENE
SOBILASKA VRTA

je u ZOO-u
umjetnici
i skulptura

Karikaturalna naslovnica Svijeta iz 1930.
Otta Anoninija (lijevo); Slikar Menci Clement
Crnić naslikao je Miju Filipovića (gore)

snije, do životinja na otoku ni je vodio most, već se hodalo po improviziranim daskama koje su po jezeru bile naslagane jedna na drugu. Vozili su i čamci. Tek je kasnije napravljen most, prvo improvizirani drveni, pa konačno betonski - 1936. godine. Zoološki vrt se, naravno, širio. No, i dandanas se nalazi na relativno malom prostoru, na sedam hektara, što je veličina koju je dosegao još 1930. godine.

Kustosica Kolveshi posebno ističe i filmove koji su se snimali o Zoološkom vrtu, neke od njih prvi ćemo put moći pogledati na izložbi. Prvi je filmski zapis bio snimljen 1926. godine, a od poznatih redatelja, o vrtu je film snimio Oktavijan Miletić 1948. godine. Bilježili su ambijent, atmosferu i život u vrtu.

Prvi nacrt paviljona

U arhivu je sačuvan i prvi nacrt Paviljona za majmune, koji datira u 1929. godinu. Nacrte za ZOO, pa i za nastambe, radili su poznati arhitekti, poput primjerice Antuna Ulricha, koji nam je poznat po projektu

Vijest da je popularnom majmunu Stefeku stigla družica odjeknula je u svim medijima

Gradskog kupališta na Savi.

Mnogo je fotografija iz predviđeno za izložbu, među autorskim fotografijama ističe se ime Vladimira Horvata. No, izlažu se i fotografije iz svakodnevnice, koje su snimali sami građani. Vrijedi izdvojiti fotografiju "Dvije djevojčice pred nastambom mrkih medvjeda" snimljenu 1930. godine. Snimka prikazuje djevojčice vrtičke dobi uz kavez medvjeda koji glasno riču, barem ako je suditi prema širom otvorenim ustima onog čija glava izlazi iz kaveza, zatim fotografiju dva lavića kako odmaraju na klupi ispred ZOO-a...

Nakon golemog uspjeha Zoološkog vrta i njegove modernizacija, pred rat, krajem tridesetih godina, započinje silazna putanja. To ne znači da se i tada nije posjećivao ZOO, primjerice, na izložbi je snimka iz 1941. godine koja pokazuje jednu obitelj u posjetu Zoološkom vrtu. Naravno, nakon ratnih okolnosti, ponovno raste interes, ZOO se obnavlja. Danas je, prema podacima, u Zoološkom vrtu 275 vrsta životinja i 2225 jedinki. ●